

РОЗДІЛ 3

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

УДК 342.95:351.741:343.9.02 (477)

DOI <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2021.2.6>

Доценко Олександр Сергійович,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри публічного управління та адміністрування
Національної академії внутрішніх справ
ORCID ID: 0000-0003-2074-5715

СУЧАСНИЙ СТАН ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ ТА ПРОТИДІЇ ЇЇ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

CURRENT STATE OF ORGANIZED CRIME AND COMBATING IT ON THE TERRITORY OF UKRAINE

У статті констатовано, що з урахуванням комплексного характеру організованої злочинної діяльності, складного безпекового середовища навколо України та криміногенної ситуації організація системної боротьби з організованою злочинністю має стати одним із пріоритетних завдань державної політики та потребує вжиття дієвих міжвідомчих заходів і поглиблення правоохоронної співпраці. З'ясовано, що організована злочинність в Україні стійко розвивається і структурується, втягуючи у цей процес представників органів державної влади, місцевого самоврядування, правоохоронних органів, судової влади тощо. Нинішній стан організованої злочинності загрожує національній безпеці та цілісності держави, що вимагає вжиття невідкладних адміністративно-правових заходів із протидії їй. Протидія організованій злочинності – це не ізольована проблема, до якої нині наявне спрощене ставлення своїми непослідовними діями окремих суб'єктів, а комплексний, складний адміністративно-правовий механізм, котрий потребує стратегічного вирішення.

Автором проаналізовано поширення організованої злочинності у розрізі за регіонами України протягом 2014–2018 рр.. Так, 2014 р. найбільше організованих груп виявлено у м. Києві (14), Одеській (12), Харківській (10) Донецькій (9), Луганській, Полтавській, Чернівецькій областях (по 8), найменше – у Київській і Херсонській областях (по 3).

Автор зазначає, що висока зорганізованість, набуття транснаціональних зв'язків за умов певної інертності національного законодавства перетворює сучасну організовану злочинність на глобальну небезпеку для світу і міжнародного правопорядку та створює перешкоди соціально-економічному прогресу людства.

Автор стверджує, що організована злочинність є найскладнішим і найнебезпечнішим антисуспільним явищем, яке не обмежується державними кордонами. Нині вона несе реальну загрозу державі та суспільству, що проявляється у вторгненні у політику, економіку, соціальну, безпекову, банківську, фінансово-кредитну, правоохоронну, приватизаційну, інвестиційну, природо-добувну та інші життєво важливі сфери держави, створюючи у них тіньові злочинні схеми; встановлення контролю над митними органами; втручання у розвиток ринкових відносин; блокування ефективних процесів проведення реформ у державі; організацію злочинної діяльності у таких напрямках, як: наркобізнес, протитуція, азартні ігри, нелегальна торгівля зброєю, викрадення і контрабанда автотранспорту, незаконна міграція, торгівля людьми, трансплантація людських органів; зрощення з міжнародною злочинністю, створення міжнародних організованих транснаціональних злочинних організацій тощо.

Ключові слова: організована злочинність, стан, протидія, механізм, показники.

The article states that given the complex nature of organized crime, the complex security environment around Ukraine and the criminogenic situation, the organization of a systematic fight against organized crime should become one of the priorities of public policy and requires effective interdepartmental measures and deepening law enforcement cooperation. It was found that organized crime in Ukraine is steadily developing and structuring, involving representatives of state authorities, local governments, law enforcement agencies, the judiciary, etc. in this process. The current state of organized crime threatens the national security and integrity of the state, which requires urgent administrative and legal measures to combat it. The fight against organized crime is not an isolated problem, to which there is now a simplified attitude to the inconsistent actions of individual actors, but a complex, complex administrative and legal mechanism that needs a strategic solution.

The author analyzes the spread of organized crime by region of Ukraine during 2014–2018. Thus, in 2014 the most organized groups were found in Kyiv (14), Odessa (12), Kharkiv (10) Donetsk (9), Luhansk, Poltava, Chernivtsi regions (8 each), the least in Kyiv and Kherson regions (3 each).

The author notes that high organization, the acquisition of transnational ties, in a certain inertia of national law, turns modern organized crime into a global threat to the world and international law and creates obstacles to socio-economic progress.

The author argues that organized crime is the most complex and dangerous anti-social phenomenon, which is not limited to state borders. Today it poses a real threat to the state and society, manifested in the invasion of politics, economics, social, security, banking, financial and credit, law enforcement, privatization, investment, nature and other vital areas of the state, creating shadow criminal schemes in them.; establishing control over customs authorities; interference in the development of market relations; blocking effective reform processes in the state; organization of criminal activity in such areas as: drug trafficking, prostitution, gambling, illegal arms trafficking, theft and smuggling of vehicles, illegal migration, human trafficking, human organ transplantation; merging with international crime, creation of international organized transnational criminal organizations, etc.

Key words: *organized crime, state, counteraction, mechanism, indicators.*

За умов збройної агресії проти України, створення терористичних організацій, суттєвого збільшення в незаконному обігу кількості засобів ураження відбувається зростання рівня особливо тяжких кримінальних правопорушень, учинених у складі організованих груп і злочинних організацій, у т. ч. із застосуванням вогнепальної зброї та вибухівки, неконкурентних методів фінансово-господарської діяльності, зрощування з корупцією та криміналітетом, що породжують нові загрози і виклики на тлі активізації співпраці українського злочинного світу з організованими злочинними угрупованнями країн близького та далекого зарубіжжя.

За даними статистичних звітів, упродовж 2018 р. всіма правоохоронними органами начебто було викрито 288 організованих злочинних угруповань (ОЗГ), що дійсно більше ніж протягом 2013–2017 рр. (наприклад, 2017 р. – 210, 2016 р. – 136, 2013 р. – 185), але водночас майже вдвічі менше, ніж 2010 р. – 431 та 2009 р. – 379, а порівняно з 2005 р. – удвічі менше – 567), і 12 злочинних організацій, що також більше показників 2016–2017 рр. (3 і 5). До того ж привертає увагу той факт, що із загального числа виявлених 2018 р. ОЗГ лише 21 – з корумпованими зв'язками (проти 25 у 2017 р., 32 у 2014 та 33 – в 2013, хоча в 2015–2016 рр. їх було менше, відповідно, 17 і 15) [1].

Водночас, як зазначає експерт, треба мати на увазі, що поняття «викрито» і «встановлено» щодо злочинів, учинених у складі ОЗГ чи злочинних організацій (ЗО), це не одне і те саме. Так, згідно зі статистичними даними 2018 р. загалом, начебто, у складі ОЗГ вчинено 2 513 кримінальних правопорушень, що майже вдвічі більше ніж у два попередні роки: 2017 р. – 1 727, 2016 р. – 1 235. Про підозру в учиненні цих злочинів 2018 р. повідомлено 1 233 особам, із яких стосовно лише 219-ти обрано запобіжний захід у виді тримання під вартою. Більше того, до суду надіслано всього 314 обвинувальних актів у провадженнях цієї категорії, що у цифровому виді більше, ніж 2016 р. – 166, у 2015 – 176, 2014 – 213, але майже вдвічі менше, аніж 2010 – 453 та 2005 – 561. По-перше, треба мати на увазі, що навіть ця кількість надісланих до суду обвинувальних актів цієї категорії становить усього 12,6 % від загальної кількості кримінальних

правопорушень, начебто вчинених у складі ОЗГ чи ЗО. По-друге, треба нагадати, що об'єктивним показником позитивної діяльності правоохоронних органів по боротьбі з організованою злочинністю є не стільки кількість винесених підозр чи навіть надісланих до суду обвинувальних актів із такою кваліфікацією злочинів, а результати судового розгляду, де б за обвинувальними вироком суду підтвердився факт вчинення кримінального правопорушення саме у складі ОЗГ і ЗО. 2018 р. до суду правоохоронцями було надіслано 314 обвинувальних актів у провадженнях про злочини, вчинені організованими групами, щодо 2 294 осіб (ймовірно, тут враховані й особи, підозри яким вручені в минулі роки), та 32 провадження – про злочини, вчинені злочинними організаціями, щодо 354 осіб. Обвинувальні вирокі судами постановлено в 137 провадженнях про злочини, вчинені ОЗГ (з них, – 54 вирокі із затвердженням угоди про визнання винуватості) та 14 – про злочини, вчинені ЗО (з них 8 вироків – також із затвердженням угоди про визнання винуватості). Тобто з усіх 151 обвинувального вироку 62, тобто майже половина, винесені без проведення судового розслідування, а ними лише були затверджені угоди про визнання винуватості, тобто викладені в цих обвинувальних актах докази про вчинення обвинуваченими злочинів у складі ОЗГ та ЗО судом не перевірялися. На превеликий жаль, у цій інформації також не видно, у скількох провадженнях у суді не підтвердилася попередня кваліфікація злочину, у скількох із них суд не знайшов підтвердження вчинення злочину саме в організованих формах, – ОЗГ чи ЗО? Водночас судами виправдано 11 осіб із числа обвинувачених у злочинах, учинених в організованих формах. До того ж треба мати на увазі, що до цього числа винесених обвинувальних вироків можуть належати й ті, які надсилалися до судів у минулі роки, тобто раніше 2018 р. Окрім того, у 24 провадженнях про злочини, вчинені ОЗГ, й у 4 про злочини, вчинені ЗО, судами прийняті рішення про повернення таких обвинувальних актів прокурору для доопрацювання, але чи надсилалися вони повторно до суду, чи ні – невідомо [1].

Водночас зазначається, що 2018 р. злочинами цієї категорії завдано матеріальних збитків на

суму 518 млн грн, із яких у ході досудового розслідування відшкодовано лише 44,4 млн грн, тобто питома вага відшкодування у таких провадженнях становила лише 8,6% (у 2017 р. – 32,1%), що також свідчить аж ніяк не про позитивні результати діяльності правоохоронних органів по боротьбі з організованою злочинністю [1].

Слід зазначити, що організована злочинність давно вже вийшла за межі національних кордонів і використовує території та фінансові установи різних країн, уникаючи переслідування з боку правоохоронних органів і легалізуючи капітали, отримані злочинним шляхом. Члени організованих злочинних формувань розглядають кордони як засіб уникнення юрисдикції тих чи інших правоохоронних органів держави.

Тому, як зазначає В.Я. Тацій, контроль над організованою злочинністю став глобальним пріоритетом і частиною міжнародної політики Європейського Союзу. На такому рівні відбувається посилення міжвідомчої співпраці правоохоронних органів країн – членів спільноти, утворюються спеціальні наднаціональні структури, завданням яких є боротьба з організованою злочинністю (Євроюст, Європол), встановлюються безпосередні контакти між ними та цими країнами [2, с. 3].

Щодо розуміння організованої злочинності, то сьогодні із цього приводу існує багато думок. Аналіз нормативно-правової бази, бачень науковців і фахівців із протидії організованій злочинності свідчить про те, що цьому негативному і водночас складному явищу як в Україні, так і за її межами немає однозначного визначення. Досить розгалужена палітра думок щодо різноманітності її виявів і форм існування ускладнює вироблення адміністративно-правового механізму протидії організованій злочинності.

Наприклад, І.А. Артеменко визначає організовану злочинність як відносно самостійне негативне соціальне явище, пов'язане з консолідацією криміногенного середовища в межах регіону, країни; з розподілом злочинної спілки на ієрархічні рівні з виділенням лідерів, які особисто не беруть участі у скоєнні конкретних злочинів, здійснюючи організаторські, управлінські й ідеологічні функції; із втягненням у злочинну діяльність посадових осіб (корумпованих); із монополізацією та розширюванням сфер протиправної діяльності; зі створенням системи протидії, спрямованої на нейтралізацію соціального контролю [3]. В.Л. Грохольський організовану злочинність визначає як найскладніше і найнебезпечніше антисуспільне явище, що не має державних кордонів і масштаби якого за сучасних умов

розвитку України становлять реальну загрозу державі та суспільству [4]. О.М. Джужа зазначає, що організована злочинність, мабуть, є найбільш складним, багатогранним і небезпечним явищем, яке посягає насамперед на політичну, економічну, соціальну, правову та моральну сфери суспільства [5]. Залежно від роду злочинів організована злочинність неоднаково поширилася у різних країнах. Вона виникла не випадково, оскільки тісно пов'язана з особливими соціально-економічними та навіть історичними чинниками.

Визначення організованої злочинної групи й організованої злочинної організації міститься у ст. 28 КК України [6]. Зокрема, злочин визнається вчиненим організованою групою, якщо в його готуванні або вчиненні брали участь кілька осіб (три і більше), котрі попередньо зорганізувалися у стале об'єднання для вчинення цього та іншого (інших) злочинів, об'єднаних єдиним планом із розподілом функцій учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану, відомого всім учасникам групи (ч. 3). Злочин визнається вчиненим злочинною організацією, якщо він скоєний стійким ієрархічним об'єднанням кількох осіб (п'ять і більше), члени якого або структурні частини якого за попередньою змовою зорганізувалися для спільної діяльності з метою безпосереднього вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів учасниками цієї організації, або керівництва чи координації злочинної діяльності інших осіб, або забезпечення функціонування як самої злочинної організації, так і інших злочинних груп (ч. 4).

На наш погляд, досить поверхове визначення організованої злочинності міститься в Законі України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» [7], котре не відображає сутності й реальної суспільної небезпеки таких виявів. Зокрема, організовану злочинність розуміють як сукупність злочинів, що вчиняються у зв'язку зі створенням і діяльністю організованих злочинних угруповань.

Ураховуючи таке звужене визначення, фахівці намагаються винайти нові форми та прийоми роботи у протистоянні організованій злочинності. Для цього необхідно на державному рівні чітко усвідомлювати всю небезпеку організованої злочинності, протидія якій нині здійснюється на досить низькому рівні.

Найбільшу загрозу нині становить організована злочинність, яка набуває окремих якостей транснаціональної, консолідує та поєднуючи організовані злочинні групи, злочинні організації та злочинні співтовариства, що збільшують кримінальні доходи та посилюють вплив на владу.

Водночас реформаційні процеси у правоохоронних органах призвели до зниження рівня професійності особового складу. Починаючи із 2014 р. досвідчені працівники підрозділів Міністерства внутрішніх справ (МВС) України по боротьбі з організованою злочинністю, хто добровільно, а хто примусово, звільнялися з ОВС, а 2015 р. ці підрозділи взагалі було ліквідовано. Нині протидія організованій злочинності переважно покладається на Департамент стратегічних розслідувань, Департамент кримінального розшуку, Департамент кіберполіції, Департамент протидії наркозлочинності та Департамент міграційної поліції. Очевидно, що співробітники перелічених підрозділів із цим завданням не зможуть впоратися. Як бачимо, ці підрозділи є різними, виконують різні, свої специфічні завдання, а протидія організованій злочинності для них має побічний характер. Отже, протидію організованій злочинності знову звели тільки до злочинів переважно по лінії кримінального розшуку, тобто загальнокримінальної злочинності. Про це свідчать статистичні дані Генеральної прокуратури України [8], де зазначається, що з кожним роком кількість сталих злочинних угруповань збільшується. Так, зокрема, за останні п'ять років (2014–2018 рр.) їх рекордну кількість зафіксовано 2018 р. Протягом 2014 р. викрито 166 сталих злочинних угруповань, із них 1 – злочинна організація (проти 185 у 2013, із них 7 – злочинних організацій). Практична більшість (139, або 83,7%) проваджень цієї категорії розслідувано слідчими підрозділами МВС, із них лише 3 (проти 6 торік) – спецпідрозділами. Органами прокуратури розслідувано кожне тринадцяте (12, або 7,2%) проваджень цієї категорії, органами безпеки (9, або 5,4%). Органами фінансових розслідувань Державної фіскальної служби розслідувано (6, або 3,6%) проваджень [9].

Упродовж 2015 р. викрито 135 сталих злочинних угруповань (проти 166, або –18,7%), із них 4 – злочинні організації (Вінницька, Донецька, Запорізька й Одеська області). Практична більшість (109, або 80,7%) проваджень цієї категорії розслідувано слідчими підрозділами МВС. Органами прокуратури та органами, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства по 8 (5,9%), органами безпеки розслідувано – 10 (7,4%) проваджень цієї категорії [9].

Упродовж 2016 р. викрито 136 сталих злочинних угруповань (проти 135, або + 0,7%), з них 3 злочинних організації (2015 р. – 4, або –25,0%). Попри стале число викритих у державі організованих груп і злочинних організацій, кількість розслідуваних підрозділами Національної полі-

ції кримінальних правопорушень цієї категорії зменшилася (95 проти 109, або 12,8%). Водночас удвічі більше таких кримінальних правопорушень розслідувано органами, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства (16 проти 8), на третину органами безпеки (14 проти 10, або + 40,0%) та прокуратури (11 проти 8, або + 37,5%).

Упродовж 2017 р. виявлено 210 організованих груп, що більше як наполовину перевищує показник минулого року (136, або + 54,4%). Така тенденція спостерігається у більшості регіонів держави, за винятком Івано-Франківської (із 7 до 6), Одеської (із 12 до 10) та Чернівецької (із 5 до 4) областей, де зафіксовано спад цього показника [9].

Упродовж 2018 р. виявлено 288 організованих груп і злочинних організацій, що на третину перевищує показник 2017 р. (210, або + 7,1%). Така тенденція спостерігається у більшості регіонів держави, за винятком Луганської області, у якій зафіксовано спад цього показника, а у Вінницькій, Тернопільській і Хмельницькій областях показник залишається сталим [9].

Автором проаналізовано поширення організованої злочинності у розрізі за регіонами України протягом 2014–2018 рр.. Так, 2014 р. найбільше організованих груп виявлено в м. Києві (14), Одеській (12), Харківській (10) Донецькій (9), Луганській, Полтавській, Чернівецькій областях (по 8), найменше – у Київській і Херсонській (по 3) [9].

Кожна п'ята (32 проти 33 торік) із виявлених організованих груп – із корумпованими зв'язками (Донецька, Запорізька, Луганська та Харківська (по 3), Вінницька, Дніпропетровська, Кіровоградська, Львівська та Херсонська (по 2), із них 14 – діяли в органах влади й управління. Кожна сьома – з міжрегіональними зв'язками (24), кожна восьма – сформована на етнічній основі (19).

Упродовж 2015 р. найбільше організованих груп виявлено у Харківській (10), Донецькій області, місті Києві (по 10), Одеській (9), Львівській (8), Дніпропетровській (7), Закарпатській, Кіровоградській, Чернігівській (по 6), Запорізькій, Полтавській, Рівненській, Херсонській і Черкаській областях (по 5), найменше – у Вінницькій області (2).

Кожна одинадцята (11 проти 32, або – 65,6%) із виявлених організованих груп із корумпованими зв'язками (Львівська – 3, Волинська, Дніпропетровська, Івано-Франківська, Луганська, Сумська, Тернопільська, Харківська, Черкаська – по 1), з них 4 (проти 14, або – 71,4%) діяли в органах влади й управління, 17 (проти 24, або – 29,2%) із міжрегіональними зв'язками (Львівська – 3,

Волинська, Запорізька та Харківська (по 2), Житомирська, Київська, Кіровоградська, Херсонська, Тернопільська, Черкаська, Чернігівська області та місто Київ (по 1), 4 (проти 10, або – 60%) із транснаціональними зв'язками (Запорізька, Івано-Франківська, Чернівецька області та місто Київ – по 1), 8 (проти 19, або – 57,9%) сформовані на етнічній основі (Вінницька, Волинська, Луганська, Миколаївська, Рівненська, Херсонська, Черкаська, Чернівецька – по 1) [9].

Упродовж 2016 р. найбільше організованих груп виявлено у м. Києві (10), Донецькій, Одеській (по 12), Харківській, Львівській (по 8), Івано-Франківській (7), Житомирській, Кіровоградській (по 6), Вінницькій, Запорізькій, Київській, Полтавській, Сумській і Чернівецькій (по 5), Рівненській (4) [9].

Із загального числа виявлених організованих груп – 16 із корумпованими зв'язками (Одеська – 2, Вінницька, Дніпропетровська, Донецька, Житомирська, Закарпатська, Запорізька, Івано-Франківська, Львівська, Луганська, Сумська, Харківська, Черкаська, Чернівецька області – по 1), 21 – з міжрегіональними зв'язками (Харківська, Чернігівська – по 3, Кіровоградська, Сумська, Тернопільська та Херсонська – по 2, Вінницька, Волинська, Житомирська, Івано-Франківська, Полтавська, Рівненська, Чернівецька області, Головне слідче управління Національної поліції України – по 1), 4 – з транснаціональними зв'язками (Волинська, Івано-Франківська, Миколаївська, Полтавська області), 6 – сформовані на етнічній основі (Вінницька, Одеська, Полтавська, Херсонська, Черкаська області та м. Київ).

Упродовж 2017 р. найбільше організованих груп виявлено у м. Києві (17 проти 10 у 2016 р.), Донецькій (14 проти 12 у 2016 р.), Львівській (13 проти 8 у 2016 р.), Дніпропетровській (10 проти 3 у 2016 р.), Луганській (10 проти 3 у 2016 р.), Полтавській (10 проти 5 у 2016 р.), Сумській (10 проти 5 у 2016 р.), Харківській (10 проти 8 у 2016 р.), Запорізькій (8 проти 5 у 2016 р.), Кіровоградській (8 проти 6 у 2016 р.), Черкаській (8 проти 3 у 2016 р.) областях. Також більше виявлено злочинних організацій (5 проти 3) у Дніпропетровській, Запорізькій, Харківській областях, м. Києві, Генеральній прокуратурі України (по 1).

Упродовж 2018 р. найбільше організованих груп і злочинних організацій виявлено у м. Києві (22 проти 17), Харківській (19 проти 10), Дніпропетровській (18 проти 10), Львівській (17 проти 13), Донецькій (16 проти 14), Запорізькій (14 проти 8), Сумській (13 проти 10), Київській (12 проти 7), Одеській (12 проти 10), Полтавській (12 проти 10),

Кіровоградській (10 проти 8), Волинській (9 проти 7), Івано-Франківській (9 проти 6), Луганській (9 проти 10), Рівненській (9 проти 7), Черкаській (9 проти 8) областях.

У ході досудового розслідування кримінальних проваджень цієї категорії вилучено майна та готівки на суму 19,7 млн грн проти 2,2 млрд грн 2017 р. Накладено арешт на майно вартістю 229,7 млн грн.

Упродовж 2018 р., порівняно із 2014, кількість вчинених і виявлених кримінальних правопорушень, вчинених ОЗГ, збільшилася (288 у 2018 р. проти 166 у 2014 р.). На цьому тлі не можна оцінювати як показник ефективності роботи органів правопорядку кількість кримінальних проваджень, переданих до суду з обвинувальним актом, адже вона збільшилася майже пропорційно.

Щодо видів злочинів, учинених у складі ОЗГ, то найпоширенішими з них були злочини: у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів (706 у 2018 р. та 269 у 2014 р.); проти власності (189 у 2018 р. проти 119 у 2014 р.); проти особи (113 у 2018 р. проти 67 у 2014 р.); у сфері незаконного обігу зброї (26 в 2018 р. проти 34 у 2014 р.).

Зауважимо, що з наведених чотирьох груп кримінальних правопорушень, які були вчинені у складі ОЗГ 2018 р., зменшилася кількість лише правопорушень у сфері незаконного обігу зброї. Такий факт може свідчити і про належну роботу з протидії цьому виду злочинності з боку органів правопорядку, але також і про латентність цього виду злочинності, яка є результатом неефективної роботи органів правопорядку.

Збільшення рівня злочинності щодо трьох наведених груп разом зі збільшенням викритих злочинних угруповань свідчить про неналежний рівень протидії організованій злочинності з боку кримінальної юстиції.

Щодо якісних показників злочинності, то наведені чотири групи злочинів свідчать про деморалізацію суспільства, втрату економічного підґрунтя існування пересічного громадянина, прагнення задовольнити свої примітивні потреби. Натомість відсутність серед наведених груп показника економічної злочинності може бути розтлумачено також неоднозначно: або ця злочинність перейшла в тінь, що може бути зумовлено означеними недоліками у процесі реформування системи органів правопорядку, або ж цей вид «білокомірцевої» злочинності нині не настільки «популярний», проте обидва варіанти свідчать не на користь оцінювання результатів реформування системи органів правопорядку.

Таким чином, наведені дані свідчать більше про неефективність реформування системи органів правопорядку України. Відповідно, очікувати ефективності у сфері протидії організованій злочинності з боку цих органів марно. Якщо надалі особливо ретельно не поставитися до гармонізації всіх новел реформування системи органів правопорядку із чинним законодавством, не усунути глобальні методологічні проблеми, то досягнення цілей реформування буде неможливим.

За даними Генеральної прокуратури України, висока зорганізованість, набуття транснаціональних зв'язків за умов певної інертності національного законодавства перетворює сучасну організовану злочинність на глобальну небезпеку для світу і міжнародного правопорядку та створює перешкоди для соціально-економічного прогресу людства. Аналіз результатів протидії зазначеному негативному явищу засвідчив суттєве зниження ефективності цієї діяльності органами, які ведуть боротьбу з ОЗУ, насамперед Національної поліції України, що не відповідає нагальним потребам сьогодення.

Однією з основних причин такого становища стала ліквідація (2015 р.) на законодавчому рівні спеціальних підрозділів МВС по боротьбі з організованою злочинністю, а саме Головного управління по боротьбі з організованою злочинністю МВС України та відповідних управлінь у регіонах, які, на відміну від інших правоохоронних органів, були наділені спеціальним статусом, структурно відокремленими та мали особливий порядок призначення їх керівників. Їх функції нині покладено на кримінальну поліцію Національної поліції України, яку згідно зі ст. 5 Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою

злочинністю» від 30 червня 1993 р. № 3341-ХІІ [7] віднесено до державних органів, котрі лише беруть участь у протидії організованій злочинності.

09 жовтня 2019 р. постановою Кабінету Міністрів України «Про утворення територіального органу Національної поліції» № 867 утворено Департамент стратегічних розслідувань [10], до основних завдань якого віднесено протидію організованій злочинності та корупції, але його віднесено до блоку кримінальної поліції Національної поліції України, а отже, і до державних органів, котрі лише беруть участь у протидії організованій злочинності, що суттєво обмежує його правовий статус стосовно здійснення протидії організованій злочинності.

Таким чином, організована злочинність є найскладнішим і найнебезпечнішим антисуспільним явищем, яке не обмежується державними кордонами. Нині вона несе реальну загрозу державі та суспільству, що проявляється у вторгненні в політику, економіку, соціальну, безпекову, банківську, фінансово-кредитну, правоохоронну, приватизаційну, інвестиційну, природо-добувну та інші життєво важливі сфери держави, створюючи у них тіньові злочинні схеми; встановлення контролю над митними органами; втручання у розвиток ринкових відносин; блокування ефективних процесів проведення реформ у державі; організацію злочинної діяльності у таких напрямках, як: наркобізнес, проституція, азартні ігри, нелегальна торгівля зброєю, викрадення і контрабанда автотранспорту, незаконна міграція, торгівля людьми, трансплантація людських органів; зрощення з міжнародною злочинністю, створення міжнародних організованих транснаціональних злочинних організацій тощо.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Баганець О. Тенденції і протидія злочинності. Аналіз загального стану злочинності в Україні за 2018 рік (у порівнянні зі статистичними даними за 2013–2017 pp.). URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/tendentsiyi-i-protidyia-zlochynnosti-analiz-zagalnogo-stanu-zlochynnosti-v-ukrayini-za-2018-rik-u-porivnyanni-zi-statystychnymy-danymy-za-2013-2017-roky-2/>.
2. Тацій В.Я. Боротьба зі злочинністю на межі ХХІ століття – проблема сьогодення. *Проблеми законності*. 2008. Вип. 99. С. 3–18.
3. Артеменко І.А. Державна політика протидії організованій злочинності та корупції в Україні. *Актуальні проблеми держави і права*. 2011. Вип. 61. С. 488–494.
4. Грохольський В.Л. Управління діяльністю спеціальних підрозділів МВС України по боротьбі з організованою злочинністю : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.07 / Нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2004. 425 с.
5. Джужа О.М. Профілактика злочинів: підручник. URL: <http://westudents.com.ua/knigi/457-proflaktika-zlochinv-djuja-om.html>
6. Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2001. № 25–26. Ст. 131.
7. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : Закон України від 30 червня 1993 р. № 3341-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 35. Ст. 358.
8. Лист Генеральної прокуратури України від 20 лютого 2019 р. № 21/5-143 вих.-19.
9. Доценко О.С. Протидія організованій злочинності в Україні: адміністративно-правовий механізм : монографія. Київ : ФОП Кандиба Т.П., 2020. 460 с.
10. Про утворення територіального органу Національної поліції : постанова Кабінету Міністрів України від 09 жовтня 2019 р. № 867. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/867-2019-%D0%BF>